

PREDSTAVLJAMO VAM: DOKTORI NAUKA S PODRUČJA GRAČANICE

PROF. DR. SC. MUHAREM ZILDŽIĆ

PROCJENE MOGUĆNOSTI PREVENCIJE KOMPLIKACIJA ULKUSNE BOLESTI PREMA UTVRĐENIM RIZIKO- FAKTORIMA (SAŽETAK DOKTORSKE DISERTACIJE)

Sažetak

Ulkusna bolest danas spada među najčešće bolesti uopšte. Epidemiološke studije pokazuju da 10% odraslog stanovništva u jednom vremenskom intervalu boluje od ulkusne bolesti.

Po masovnosti se može svrstati u grupu hroničnih nezaraznih bolesti, kao što je diabetes mellitus i arterijska hipertenzija, međutim ima svoje epidemiološke specifičnosti.

Potrebno je istaći osobene vremenske, geografske i kliničke varijacije. U 18. stoljeću je ovo rijetka i sporadična bolest, počinje tek krajem 19. i u 20. stoljeću da pokazuje epidemijski porast u incidenci i prevalenci. Na početku, češće lokalizirana na želucu, a sa prvim komplikacijama opisanim kod mlade djevojke, danas je pretežno bolest muškaraca, dvanaestopalačne lokalizacije, pogađajući često sa komplikacijama starije dobne skupine.

Postoje i velike razlike u učestalosti komplikacija. Razlike se odnose ne samo

na ukupnu učestalost, nego i na učešće polova, lokalizaciju ulkusa i dobne skupine.

Tačnu procjenu incidencije otežava i činjenica da bolest nema uvijek tipičnu simptomatologiju i da je u velikom procentu slučajeva i asimptomatična sve do ispoljavanja ozbiljnih komplikacija.

U osamdesetim godinama ulkusna bolest ulazi u žižu interesovanja medicinskih krugova zbog novootkrivenih činjenica u uzroku i razvoju bolesti preko animalnih modela ulkusa. Postavljene su nove hipoteze o uzroku ulkusa i novi koncept razvoja ulkusnog defekta.

Drugi značajan faktor koji bi mogao utjecati na prirodni tok bolesti je uvođenje novih potentnih agenasa u liječenju ulkusnog defekta, koji u kratkom vremenskom intervalu dovode do potpunog oživljavanja promjene.

Cilj ovog rada je bio da se prospektivnom epidemiološkom studijom tokom tri godine utvrdi incidenca komplikacija peptičkog ulkusa u određenoj populaciji veli-

čine 400 000 stanovnika, a zatim da se kod bolesnika identificiraju riziko faktori za svaku od komplikacija. Takođe, da se na osnovu učestalosti riziko faktora procijeni mogućnost prevencije komplikacija.

Sve komplikacije su utvrđene endoskopskim pregledom ili operativnim nalažom u periodu od 1987 do 1990.

Kontrolnu grupu su činili bolesnici iste populacije i u istom vremenskom intervalu sa nekomplikovanim ulkusom.

Analizirani su parametri kao što su dob, pol, zanimanje, socijalni status, bolest ovisnosti (pušenje i alkoholizam), upotreba analgetika itd

Rezultati su pokazali da je krvarenje najčešća komplikacija ove bolesti, zatim slijede perforacija, stenoza pilorusa....

Utvrđeno je da postoje specifični riziko faktori za svaku od komplikacija ulkusne bolesti, koji su djelimično vezani i za demografske osobine ispitivane populacije.

Prosječna dob bolesnika je najveća kod krvarenja a najmanja kod perforacije peptičkog ulkusa. Žene dobivaju komplikacije u starijoj dobi. Četvrta decenija života je riziko faktor za nastanak perforacije kod muškaraca, a šesta decenija je period sa najvećim rizikom nastanka svih drugih komplikacija kod oba pola.

Sve komplikacije su vezane za niže socijalne slojeve populacije. Najugroženija zanimanja predstavljaju: domaćice, penzioneri, radnici i zemljoradnici. Radnička zanimanja čine 56% ukupnog broja bolesnika sa perforacijom. Radničko zanimanje vezano za noćni i terenski rad u centrima udaljenim od mjesta stanovanja značajan je faktor rizika za pojavu perforacije.

Želučani ulkus je skloniji krvarenju, dok je dvanaestopalačni sklon svim ostalim komplikacijama.

Statistički signifikantne razlike između pušača i nepušača nalaze se kod bolesnika sa perforacijom i pilorostenozom, dok ne postoje kod bolesnika sa krvarenjem. Među ženama najveći broj pušača je u kon-

trolnoj skupini, tako da pušenje kod žena ne predstavlja riziko faktor za nastanak komplikacija. Redovno uzimanje alkohola je samo riziko faktor za nastanak krvarenja iz želučanog ulkusa.

U ispitivanoj populaciji upotreba ulcerogenih lijekova je faktor rizika samo za nastanak krvarenja. Među navedenim preparatima dominiraju derivati salicilne kiseline.

Kardiopulmonalne i hepatalne bolesti prisutne su u značajno većem procentu slučajeva kod bolesnika sa krvarećim ulkusom i kod hroničnih komplikacija.

Pozitivna familijarna anamneza za ulkusnu bolest nalazi se kod 45-54% bolesnika sa komplikacijom ulkusa i kod 38% bolesnika sa nekomplikovanim ulkusom. Krvna grupa "0" registruje se kod dobrovoljnih davalaca u ispitivanoj populaciji sa frekvencom od 37%, bolesnici sa nekomplikovanim ulkusom imaju krvnu grupu "0" u 43% slučajeva, a bolesnici sa komplikacijom ulkusa imaju istu krvnu grupu u oko 50% slučajeva.

U sedmom mjesecu i u periodu od jedanaestog do drugog mjeseca registrovana je maksimalna incidenca krvarenja iz peptičkog ulkusa, koja predstavlja značajnu razliku u odnosu na ostale sezonske periode. Za ostale komplikacije nije utvrđena statistički značajna razlika u sezonskom javljanju.

Poznavanjem specifičnih faktora rizika za nastanak komplikacija peptičkog ulkusa određene populacije i regije može se učiniti pravilan izbor bolesnika za dugotrajno liječenje u svrhu prevencije komplikacija. Kod visoko rizičnih grupa bolesnika i pored asimptomatskog toka ulkusne bolesti potrebni su sistematski endoskopski pregledi i dugotrajna terapija održavanja.

Summary

The aim of the study is to determinate the incidence of complications of peptic ulcers during three years of prospective and

epidemiological investigation in the defined population of 400 000 inhabitants and, then, to identify the patient's risk factors for each complication. The next aim of the study is to specify the possibility of prevention of complications on the basis of the risk factor frequency.

All the complications have been proved by endoscopic findings or during surgical operation. In the period 1987-1990 a total of 733 patients was observed with 834 complications.

The control group was consisted of 103 patients with uncomplicated peptic ulcer from the same population and in the same period of investigation. They have been chosen after confirmed endoscopic finding of peptic ulcer and negative history of complication.

The following parameters contemplated were: age, sex, profession, marital and social state, smoking habit, alcohol consumption, etc.

Hemorrhage is the most frequent complication of ulcer disease and represent 60% of all complications with an incidence of 51/100 000. A considerable increase of incidence has been notified in the observed period. The incidence of ulcer's perforation was 12/100 000, and pyloric stenosis 10/100 000.

The average age of patients with bleeding ulcers is the highest (51), and lowest in patients with in patients with ulcer perforation (42). Women have complications at an older age. Perforations occur most frequently in men in their fourth decade, while all other complications in both sexes occur in the sixth decade.

All complications are related to lower social groups in the population. Complications occur most frequently in the following professions: housewives, retired workers, workers and farmers. A relevant risk factor in the genesis of ulcers perforation is work in night-shifts and away from home.

Gastric ulcers are more likely to bleed, while duodenal ulcers are more likely to develop all other complications.

There are statistically significant differences between smokers and non-smokers in patients with ulcer perforations and pyloric stenosis, while there are non in patients with bleeding ulcers.

Most of the women smokers are found in the control group, therefore smoking does not present a risk factor for complications of ulcer disease for them.

The regular use of alcohol is only a risk factor for the development of bleeding of the gastric ulcer.

Drugs that may cause the development of ulcers have been taken by 49% of patients with bleeding ulcers, and only 9% of those with perforations. Analgetics dominate so use of these drugs was a risk factor in the development of bleeding.

Cardiorespiratory and hepatic diseases were present in a greater percentage in patients with bleeding ulcers and chronic complications.

A positive family history of ulcer disease is found in 45%-54% of patients with complications and in 38% of patients without them.

Blood type "0" is registered in 37% of the population. Patients with non-complicated ulcers disease have blood type "0" in 43% of the cases, and patients with complications have this blood type in 50%.

The maximum incidence of peptic ulcer bleeding has been registered in July, November, December, January and February. This presents a significant difference compared to the rest of the year. As far as all other complications are concerned, no statistically important differences related to the seasons have been noted.

By knowing the specific risk factors for the development of complications in the peptic ulcer disease in a certain population and region, we can make a proper choice of patients for long-term treatment

and prevention of complications. In high risk groups systematic endoscopic check-ups should be made even with no apparent symptoms, and long-term treatment should be introduced.

Biografija

Muharem Zildžić je rođen u Gračanici 15. 1. 1943. godine. Osnovnu školu završio je u Gračanici, a gimnaziju je pohađao u Tuzli i Gračanici. Medicinski fakultet završio je u Zagrebu, 1968. godine, sa visokom prosječnom ocjenom od 4,5. Kao student, učestvovao je u istraživačkim projektima Medicinskog fakulteta, specijalizaciju iz Interne medicine završio je u Zagrebu, a Opšti postdiplomski studij u Školi "Dr. Andrija Štampar", takođe u Zagrebu.

Postdiplomski studij iz područja gastroenterologije i hepatologije završio je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1977. godine. Magistarski rad pod naslovom: "Utjecaj resekcije želuca na morfološko i funkcionalno stanje jetre" radio je u Kliničkoj bolnici "Zajčeva", Zagreb i uspješno ga odbranio. 1982. godine. Posredstvom Republičke tehničke pomoći, 1985. godine, odlazi u Libiju, gdje kao šef Internog odjela radi u bolnici Zahra – Tripoli.

Doktorsku disertaciju "Procjena mogućnosti prevencije komplikacija ulkusne bolesti prema utvrđenim riziko faktorima" radio je u Regionalnoj bolnici Doboj, Gastroenterološkoj klinici u Zagrebu i Sarajevu i uspješno je odbranio 1991. godine.

Kao liječnik opće prakse radio je u Zagrebu, Gračanici i Doboju. Nakon završene specijalizacije Interne medicine, radi kao internista u Regionalnoj bolnici Doboj.

Nakon završene subspecijalizacije formira Gastroenterološki odsjek Internog odjeljenja i vrši funkciju šefa tog odsjeka do 1992. godine. Na stručnom usavršavanju boravio je na Gastroenterološkoj klinici Ljubljana, Zagreb i Hamburg.

Kao prognanik, napustio je Doboj, 1993. godine, a od 1994. godine angažo-

van je u Ratnoj bolnici u Sokolu (Gračanica) i Medicinskom centru Doboj Istok kao pripadnik Armije BiH. Na Internu kliniku Tuzla primljen je 1995. godine, gdje i sada radi kao internista gastroenterolog. Trenutno obavlja funkciju šefa Gastroenterološkog odjela Interne klinike UKC Tuzla.

Iste godine kada je prešao na rad na Internu kliniku u Tuzli, izabran je za docenta na Medicinskom fakultetu Univerziteta Tuzla na predmetu Interna medicina, od kada drži vježbe i predavanja iz gastroenterologije za predmete Propedeutika i Interna medicina. U 1997. godini odlazi na stručno usavršavanje u Kanadu na Queens univerzitet radi potrebe implementacije Porodične medicine u Bosni i Hercegovini. Na Katedri porodične medicine Queens univerziteta u Kingstonu, Kanada, izabran je za profesora 1998. godine, a reizbor je učinjen 1999. godine. U međuvremenu, 1997. godine, izabran je za šefa Katedre Porodične medicine Medicinskog fakulteta u Tuzli, od kada drži nastavu na ovom predmetu za studente 6. godine. Uz pomoć Nastavnog osoblja Queens univerziteta u nastavu uvodi novi edukativni sistem i evaluaciju.

Od 1977. godine bio je stalni član Izvršnog odbora Gastroenterološke sekcije BiH, a od 1988. godine do 1992. godine i njen predsjednik. Od 1996. godine je predsjednik Hepatološke sekcije BiH i član Izvršnog odbora Udruženja Gastroenterologa BiH.

Od 1998. godine je član Evropske akademije nastavnika u općoj praksi (EU-RACT), a od 1999. godine je predstavnik BiH u Izvršnom odboru te evropske asocijacije. Od 2003. je stalni stručni direktor Internacionalnog kursa "Teaching of teachers" u Dubrovniku.

Za vanrednog profesora na predmetu Interna medicina sa pneumofiziologijom i nuklearnom medicinom, izabran je 2001. godine. Učestvovao je u više internacionalnih istraživačkih projekata, a kao pozvani predavač nastupao je na internacionalnim kongresima u Holandiji, Sloveniji, Turskoj

i Hrvatskoj. Specijalno priznanje za stručni rad u Gastroenterologiji dobio je od Gastroenterološke sekcije Hrvatske u Osijeku.

Aktivni je učesnik u projektu Federalnog ministarstva zdravlja "Osnovno zdravstvo u okviru rekonstrukcije zdravstvenog sektora u primarnoj zdravstvenoj zaštiti", član je Komisije za reformu nastavnog programa medicinskih fakulteta u Bosni i Hercegovini, zatim Internacionalne komisije za specijalistički ispit iz Obiteljske medicine u Hrvatskoj, Federalnog konzilijuma za dijagnostiku i liječenje Hepatitisa B i C itd.

Specijalno priznanje za stručni rad u Gastroenterologiji dobio je od Gastroenterološke sekcije Hrvatske u Osijeku i od Udruženja gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine.

Ima verificirano aktivno znanje engleskog i francuskog jezika.

Bibliografija

Naučni radovi u domaćim i stranim časopisima

1. **Zildžić M**, Lekić C. Gastic resection and hepatobiliary tract. *Acta Chir Iugosl.* 1983;30(1):97-109
2. **Zildžić M**, Jovanović D, Janković B. Preparing the patient for proximal fiberoendoscopy *Med Arh.* 1979;33(3):231-34
3. Hasukić S, **Zildžić M**. Drug therapy of ulcer disease in primary care. *Med Arh.* 1985;39(5):217-23
4. Balen I, **Zildžić M**. Prevalencija hepatalnih lezija među dobrovoljnim davaocima krvi sa pozitivnim HBs antigenom. *Gastroenterohepatol Arh.* 1989; 8(1):23-31
5. **Zildžić M**, Gribajčević M, Lekić Č, Miljanović M, Jovanović V, Vidović N. Asimptomatska ulkusna bolest prije i nakon perforacije sa učinkom suturom: kliničko –endoskopska korelacija. *Gastroenterohepatol Arh.* 1990; 9(3):116-119
6. **Zildžić M**, Balen I, Golubičić – Mišić B, Jelić D, Janković B. Epidemiološke i kliničke karakteristike HbsAg pozitivnog hroničnog aktivnog hepatitisa. *Gastroenterohepatol Arh.* 1989; 8(1): 113-115
7. **Zildžić M**, Balen I, Dominis M. Rezulta-

ti osmogodišnjeg praćenja asimptomatskih HBs Ag nosilaca Gastroenterohepatol *Arh.* 1989; 8(1): 122-124

8. **Zildžić M**, Organizacija Porodične/Obiteljske medicine: Koje su opcije za Bosnu i Hercegovinu. *Bosanska porodična medicina* 1999; 2:4-5
9. **Zildžić M**, Salihefendić N, Bešlagić Z. Epidemiology of acute hepatitis A and B during the war in Bosnia Herzegovina. *Digestion*,1998,59 (suppl3):318-319 .
10. Salihefendić N, **Zildžić M**, On the morbidity during the war blocade in Bosnia Herzegovina *Digestion*,1998,59 (suppl3): 280
11. **Zildžić M**, Nasilje i tortura nad vašim pacijentom.Uloga porodičnog doktora u prevenciji i tretmanu ugroženih grupa populacije. *Bosanska porodična medicina* 2000; 5:9-10
12. Brigić E, Hodžić I, **Zildžić M**. Helicobacter pylori and gastroduodenal disease in our patients. *Med arch* 2000;54(5-6):313-316.
13. Salihefendić N, **Zildžić M**, Mašić I, Žunić L. Ultrazvuk kao prioriteto sredstvo u timu porodične medicine. *Acta informatica medica*; 2000; 8(3-4) 73-80
14. Salihefendić N, **Zildžić M**. Nasilje u porodici. *Mat Soc Med* 2001,3: 25-6
15. **Zildžić M**, Mašić I, Hasanović M, Beganlić A, Tulumović A, Herenda S, Salihefendić N. Edukacija iz porodične medicine novi pristup; *Med Arh* 2001; 55/30: 171-74
16. Pavlović – Čalić N, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Mujkanović N, Mujkić A, Smajić M, Gegić A, Zerem E, Muminhodžić A. Inflatatorne bolesti crijeva u sjeveroistočnoj Bosni. *Acta Medica Saliniana.* 2002; 31:71 – 74.
17. Tulumović A,Bešlagić Z, Beganlić A, Herenda S, Barjaktarević A, **Zildžić M**. Debljina, fizička aktivnost i zdravlje. *Med Arrh* 2002;56(2):79-82
18. Muminhodžić K, Mujkić A, Mujkanović N, **Zildžić M**. Učestalost kolorektalnog karcinoma na našem kolonoskopskom materijalu. *Acta Medica Saliniana.* 2002; 31: 105 – 108.
19. Tulumović A, **Zildžić M**. Debljina kao jedan od uzročnika hipertenzije i dijabetes mellitusa tip 2 .Opšta medicina 2002;8(3-4):229-232

20. **Zildžić M.** Diseases of the pancreas *Med arch* 2003;57(5-6):91-92
21. Zunić L, Begić L, Mujagić Z, Prnjavorac B, **Zildžić M**, Mulaomerović A. Correlation of body mass index and aminotransferase activity in healthy adolescents *Med arch* 2003;57(5-6):267-268.
22. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Beganlić A, Tulumović A, Kušljugić Z. Efekat pušenja cigareta na nivo HDL holesterola. *Materia Socio Medica* 2004;1-2 (16): 12-14
23. **Zildžić M**, Beganlić A, Tulumović A, Herenda S, Salkić N. Porodična/obiteljska medicina Bosne i Hercegovine u svijetlu nove Evropske definicije 2002: Razvojne akademske perspektive. *Medicinar* 2004;1-2:1-6
24. Salihefendić N, Ličanin Z, **Zildžić M**. Cavernous transformation of portal vein *Med Arh.* 2005;59(2):132-4.
25. Rifatbegović Z, Mešić D, Ljuca F, **Zildžić M**. Jedinstvena terminologija hirurške anatomije i resekcijskih zahvata. *Acta medica Saliniana* 2005; 34 (1) 51-58.
26. Beganlić A, Batić-Mujanović O, Tulumović A, **Zildžić M**. Uloga tima porodične medicine u prevenciji promjenjivih faktora rizika značajnih u razvoju arterijske hipertenzije. *Med Arh* 2005;59(6):385-387
27. Rifatbegović Z, Mešić D, Ljuca F, **Zildžić M**. Surgical principles and treatment of peptic ulcer. *Acta medica Saliniana* 2005; 35 (2) 64-68.
28. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Beganlić A. Uticaj životnog stila na nivo HDL holesterola. *Opšta medicina* 2005; 1-2(11):44-4
29. Rifatbegović Z, Mešić D, Ljuca F, **Zildžić M**. Segmentalne i bisegmentalne resekcije jetre u tretmanu malignih neoplazmi. *Medicinski arhiv* 2006, 57 (1) 25-28.
30. Pavlović – Čalić N, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Iljazović S, Salkić N, A. Smajić M. Gegić A, Alibegović E. Endoskopski ultrazvuk u bolestima bilijarnog trakta. *Medicinar* 2006;5-6: 18-21
31. Rifatbegović Z, Mešić D, Ljuca F, **Zildžić M**. Intraoperative application of ultrasound in liver resection surgery. *Acta Informatica Medica* 2006, 14 (1) 26-28.
32. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Beganlić A. Secondary prevention of coronary heart disease in primary health care. *Bosn J Basic Med Sci.* 2006 May;6(2):37-41
33. Salkić N, Zerem E, **Zildžić M**, Basic M. Reversible peg-interferon-induced unilateral sensorineural hearing loss during hepatitis B treatment. *Turk J Gastroenterol.* 2009 Jun;20(2):156.
34. Salkić N, **Zildžić M**, Zerem E, Smajić M, Gegić A, Alibegović E, Jovanović P. Simple uninvestigated dyspepsia: age threshold for early endoscopy in Bosnia and Herzegovina. *Eur J Gastroenterol Hepatol.* 2009 Jan;21(1):39-44.
35. Salihefendić N, **Zildžić M**. Urgent ultrasound in clinical practice. *Med Arh.* 2008;62(3):165-8. Review. Bosnian.
36. Brković A, Pranjić N, **Zildžić M**, Beganlić A. Usage of psychoactive substances among adolescents in Tuzla Canton. *Med Arh.* 2008;62(2):88-91. Bosnian.
37. Pavlović-Calić N, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Gegić A, Alibegović E, Salkić N, Jovanović P, Basic M, Iljazović S. Genetics, clinical manifestations and management of FAP and HNPCC. *Med Arh.* 2007;61(4):256-9. Review.
38. Herenda S, Tahirović H, **Zildžić M**. Impact of education on metabolic control in type 2 diabetic patients in family practice. *Med Arh.* 2007;61(4):236-9.
39. Tulumović A, **Zildžić M**. The obesity—a big health problem and large challenge for the health workers. *Med Arh.* 2006;60(6 Suppl 2):101-5. Review. Bosnian.
40. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Beganlić A, Kušljugić Z. The effect of cigarette smoking on HDL-cholesterol level. *Med Arh.* 2006;60(6 Suppl 2):90-2. Bosnian.
41. Karić E, Tulumović D, Ramić E, **Zildžić M**, Tulumović A. Evaluation of diabetic nephropathy in older patients with diabetes mellitus type 2. *Med Arh.* 2008;62(5-6):261-3. Bosnian.
42. **Zildžić M**, Salkić N, Eminović I, Mešić D. Fractured rib as a foreign body of the colon. *Gastrointest Endosc.* 2008 Jan;67(1):186-8. Epub 2007 Oct 22.
43. Jovanović P, Zerem E, **Zildžić M**. Management of liver abscess formed after asymptomatic sigmoid diverticulitis. *Med Arh.* 2007;61(2):117-8. Bosnian.
44. Masić I, Jatić Z, **Zildžić M**. Thirty years of family medicine in B&H. *Med Arh.*

- 2007;61(1):65-7. Bosnian.
45. Rifatbegović Z, Mesić D, Ljuca F, **Zildžić M**, Morankić M. Incidence and surgical treatment of cancer in gallbladder. *Med Arh.* 2007;61(1):30-3. Bosnian.
  46. Salkic NN, **Zildžić M**, Muminhodžić K, Pavlović-Calic N, Zerem E, Ahmetagić S, Mott-Divković S, Alibegović E. Intrafamilial transmission of hepatitis B in Tuzla region of Bosnia and Herzegovina. *Eur J Gastroenterol Hepatol.* 2007 Feb;19(2):113-8.
  47. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Beganlić A. Secondary prevention of coronary heart disease in primary health care. *Bosn J Basic Med Sci.* 2006 May;6(2):37-41.
  48. Zerem E, **Zildžić M**, Sabitović D, Nurkić J, Susić A. Atypical manifestations of celiac disease in an adult woman. *Med Arh.* 2006;60(1):70-1. Bosnian.

Naučni radovi u zbornicima (kongresi i simpoziji)

1. Muminhodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Mujkić A, Pavlović N, Gegić A, Savremeni pristup terapiji holecistolitijaze. Zbornik sažetaka Prvog kongresa hirurga BiH sa međunarodnim učešćem. Sarajevo 1996,160-161
2. **Zildžić M**, Helić Salihfendić N, Čerimagić H, Fasciitis necroticans među civilnim stanovništvom za vrijeme rata u BiH. Zbornik sažetaka Prvog kongresa hirurga BiH sa međunarodnim učešćem. Sarajevo 1996.,172
3. **Zildžić M**, Muminhodžić K, Begić N, Hitni hospitalni postupak pri masivnom krvarenju iz gastrointestinalnog trakta. Zbornik radova simpozija Urgentna medicina u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1997, 15
4. Helić Salihfendić N, Begić N, **Zildžić M**, Značaj urgentne ehotomografije kod kliničkih znakova akutnog abdomena. Zbornik radova simpozija Urgentna medicina u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1997., 18
5. Herenda S, **Zildžić M**, Tulumović A, Jašić J. A. survey about breaking bad news among patients in a primary health care center and physicians in clinical center Tuzla. Book of abstracts. 9th European society of general practice/family medicine regional conference, Ljubljana, Slovenia, June 18-21, 2003:109.
6. Tulumović A, Beganlić A, Herenda S, Bajraktarević A, **Zildžić M**. Preference to overeat, physical activity and their connection with obesity. Book of abstracts 9th European society of general practice/family medicine regional conference, Ljubljana, Slovenia, June 18-21, 2003: 231
7. **Zildžić M**, Hasanović M, Tulumović A, Herenda S, Bajraktarević A. Family medicine management of primary and secondary prevention of stroke. 1st Bosnia and Herzegovina Congress of Neurology. Tuzla, , 2002.
8. **Zildžić M**, Hasanović M, Tulumović A, Herenda S, Bajraktarević A. Some characteristic of stroke of patients in the teaching center of family medicine in Tuzla. 1st Bosnia and Herzegovina Congress of Neurology. Tuzla, 2002.
9. Ramić E, **Zildžić M**, Bajraktarević A, Beganlić A, Tulumović A. Hronične upalne virusne bolesti jetre u radno-aktivne populacije i uloga porodičnog ljekara. Prvi kongres medicine rada Bosne i Hercegovine sa međunarodnim sudjelovanjem, Tuzla, 2003.
10. Tulumović A, **Zildžić M**. Sklonost obilnijoj ishrani, fizička aktivnost i debljina. Prvi kongres medicine rada Bosne i Hercegovine sa međunarodnim sudjelovanjem, Tuzla, 2003.
11. Herenda S, Hodgetts G, **Zildžić M**, Jatic Z. Razvoj porodične medicine u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini-pregled aktivnosti u pet godina?. Osmi evropska konferencija društva ljekara za opštu i porodičnu medicinu-WONCA Europe. London. 2002:62

Stručni radovi u zbornicima (kongresi i simpoziji)

1. **Zildžić M**, Muminhodžić K, Smajić M, Mujkić A, Zerem E, Pavlović N, Gegić A, Prevencija karcinoma kolona. Drugi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
2. Muminhodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Mujkić A, Pavlović N, Gegić A, Zerem E, Prekancerозна stanja debelog crijeva. Drugi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
3. Gegić A, **Zildžić M**, Muminhodžić K, Smajić M, Mujkić A, Zerem E, Pavlović N, Učestalost kolorektalnog karcinoma na našem kolonoskopskom materijalu. Dru-

- gi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
4. Pavlović N, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Mujkić A, Zerem E, Korelacija karcinoma želuca i debelog crijeva. Drugi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
  5. Mujkić A, Muminohodžić K, Smajić M, Zerem E, **Zildžić M**, Pavlović N, Gegić A, Mjesto ultrazvuka u dijagnostici tumora želuca. Drugi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
  6. Zerem E, Gegić A, **Zildžić M**, Muminohodžić K, Smajić M, Mujkić A, Pavlović N, Interventni ultrazvuk doprinos dijagnostici i terapiji oboljenja abdomena Drugi sastanak gastroenterologa BiH, Travnik, 1998.
  7. **Zildžić M**, Report: The World Organisation of Family doctors Conference in Dublin. Family medicine News.1,2,1998: 2-3
  8. **Zildžić M**, Čičkušić E, Muminohodžić K, Smajić M, Mujkić A, Pavlović N, Gegić A, MALT limfom želuca. Četvrti sastanak gastroenterologa BiH. Travnik,1999.
  9. Smajić M, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Mujkić A, Pavlović N, Gegić A, Učestalost tumora gastrointestinalnog trakta-rezultati Dijagnostičkog centra. Četvrti sastanak gastroenterologa BiH. Travnik,1999.
  10. Mujkić A, **Zildžić M**, Muminohodžić K, Smajić M, Gegić A, Pavlović-Čalić N, Validnost transabdominalne ultrasonografije u dijagnostici tumora želuca. Četvrti sastanak gastroenterologa BiH. Travnik,1999.
  11. Zerem E, Muminohodžić K, Mujkić A, **Zildžić M**, Sušić A, Čustović A, Gegić A, Smajić M, Interventni ultrazvuk. Četvrti sastanak gastroenterologa BiH. Travnik 1999
  12. **Zildžić M**, Muminohodžić K, Smajić M, Gegić A, Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Histološka analiza polipa kolorektuma. Peti sastanak gastroenterologa BiH. Zenica 1999.
  13. Smajić M, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Gegić A, Muminohodžić A, Uspješnost i trajanje koloileoskopije. Peti sastanak gastroenterologa BiH. Zenica 1999.
  14. Gegić A , Muminohodžić K, **Zildžić M**, A. Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Smajić M, Udruženost adenoma i karcinoma kolorektuma. Peti sastanak gastroenterologa BiH. Zenica 1999.
  15. Mujkić A, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Pavlović-Čalić N, Gegić A, Muminohodžić A, Dobna i spolna distribucija karcinoma kolorektuma. Peti sastanak gastroenterologa BiH. Zenica 1999.
  16. Pavlović-Čalić N, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Smajić M, Gegić A, Mujkić A, Učestalost karcinoma kolorektuma nakon hiruškog odstranjanja tumora debelog crijeva i maternice. Peti sastanak gastroenterologa BiH. Zenica 1999.
  17. **Zildžić M**, Gastroenterologija u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Prvi stručni sastanak gastroenterološke sekcije. Gračanica, 1999.
  18. **Zildžić M**, Icterus: racionalni dijagnostički i terapijski pristup Prvi stručni sastanak gastroenterološke sekcije. Gračanica, 1999.
  19. **Zildžić M**, Muminohodžić K, Smajić M, Gegić A, Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Mjesto ultrazvuka u etiološkoj dijagnozi akutnog abdomena. Šesti sastanak gastroenterologa BiH. Travnik, 2000.
  20. Gegić A, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Pavlović Čalić N, Mujkić A, Smajić M, Zerem E, Muminohodžić A: Association of adenomas and carcinomas of colorectum. Med Arch 2002;56 (1,supl,1), 70.
  21. Mujkić A, Mešić D, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Pavlović N, Zerem E, Gegić A, Smajić M, Muminohodžić A: Assessment of ultrasonography in preoperative diagnostics of advanced metastases in malignant tumours of the stomach. Med Arch;56 (1,supl,1), 66.
  22. Smajić M, Ghosh S, Muminohodžić K, **Zildžić M**, Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Gegić A, Zerem E, Arnautović A, Muminohodžić A: Tiny polyps of the colon: distribution, hystopathology and clinical significance. Med Arch 2002;56 (1,supl,1), 69.
  23. Salihefendić N, **Zildžić M**, Muminohodžić K. Medical managing of upper abdominal pain in the primary health care. Med Arh 2002,56 (supl.1): 78
  24. Zerem E, Muminohodžić K, Smajić M, Sušić A, Arnautović A, **Zildžić M**, Pavlović N, Mujkić A, Gegić A, Mujkanović N: Percutaneous ultrasound guided treatment

- of hydatid cysts in abdomen. Medical Archive;2002;56(1,supl,1),66.
25. Mujkić A, **Zildžić M**, Muminhodžić K, Pavlović N, Zerem E, Smajić M, Gegić A, Muminhodžić A: Validity of transabdominal ultrasonography in diagnostics of malignant tumors of the stomach. Medical Archive 2002 ;56 (1,supl 1) 67.
  26. Pavlović-Čalić N, Eminović I, Hadžiabdić V, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Mujkić A, Smajić M, Gegić A, ZEREM E, Muminhodžić A: Genetic and endoscopic characteristics of the FAP family members. Medical Archive 2002; 56(1,supl,1),69.
  27. Arnautović A, Zerem E, **Zildžić M**, Smajić M, Sušić A. Significance of biochemical parameters in the alcohol related liver disease assessment. Medical Archive 2002;56(1,supl,1),72.
  28. Mujkić A, Mešić D, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Pavlović N, Zerem E, Gegić A, Smajić M, Muminhodžić A: Assessment of ultrasonography in preoperative diagnostics of advanced metastases in malignant tumours of the stomach. Medical Archive ;56 (1,supl,1), 66.
  29. Smajić M, Ghosh S, Muminhodžić K, **Zildžić M**, Pavlović-Čalić N, Mujkić A, Gegić A, Zerem E, Arnautović A, Muminhodžić A: Tiny polyps of the colon: distribution, histopathology and clinical significance. Medical Archive 2002;56 (1,supl,1), 69.
  30. Salihefendić N, **Zildžić M**, Muminhodžić K. Management of acute obstructive icterus related to choledocholithiasis in a primary health care level. The First Mediterranean Emergency Medicine Congress, Stresa, 2001, 54
  31. **Zildžić M**, Salihefendić N. Management of dyspepsia in Bosnia and Herzegovina. WONCA, London 2002
  32. **Zildžić M**, Salihefendić N. Quality of life and specific health problems of the elderly in Bosnia Herzegovina Book of abstracts Woncaeuropa 2003, Ljubljana 124
  33. Salihefendić N, Ramić E, **Zildžić M**. Violence and torture in Bosnia Herzegovina: From the street to the house. Book of abstracts Woncaeuropa 2003, Ljubljana 309
  34. Salihefendić N, **Zildžić M**. Use of ultrasound in primary care: its social and medical value. Book of abstracts Woncaeuropa 2003, Ljubljana 312
  35. **Zildžić M**, Salihefendić N. Akutna abdominalna bol. Zbornik radova IV. Hrvatskog kongresa hitne medicine sa međunarodnim učešćem. Zagreb 2005
  36. Škiljo H, Salihefendić N, Sejdinović R, **Zildžić M**. The role of abdominal ultrasonography in preoperative evaluation of the patients for laparoscopic cholecystectomy. Liječnički vjesnik 126, supl 2, 2004:39-40
  37. Salihefendić N, Zerem E, Muminhodžić K, **Zildžić M**. Emergency ultrasound for the acute abdomen. Liječnički vjesnik 126, supl 2, 2004:108-09
  38. N. Salkic, K. Muminhodzic, **M. Zildžić**, N. Pavlovic-Calic, M. Smajić, A. Gegic, E. Alibegovic, S. Iljazovic, M. Basic, P. Jovanovic, Gastroesophageal Malignancy in Patients with Dyspepsia: Age Threshold for Endoscopy Referral in Northeast Bosnia. Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine Tuzla 2006.
  39. **M. Zildžić**, N. Salkic, D. Mesic, K. Muminhodzic, N. Pavlovic-Calic, S. Iljazovic, M. Smajic, A. Gegic, E. Alibegovic, M. Basic, P. Jovanovic Rib in Colon: An Unusual Case of Foreign Body in Colon Descendens Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine Tuzla 2006.
  40. E. Alibegovic, **M. Zildžić**, P. Jovanovic, N. Salkic, N. Begic, A. Dautovic Electrocardiographic Abnormalities in Patients with Different Etiology of Acute Pancreatitis Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine, Tuzla 2006.
  41. N. Salkic, **M. Zildžić**, K. Muminhodzic, N. Pavlovic-Calic, E. Zerem, E. Alibegovic, M. Smajic, A. Gegic, N. Križic, S. Iljazovic, M. Basic, P. Jovanovic Hepatitis B Spread Within Families in Northeast Bosnia Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine, Tuzla 2006.
  42. E. Alibegovic, K. Muminhodzic, **M. Zildžić**, E. Zerem, N. Pavlovic-Calic, N. Salkic, M. Smajic, A. Gegic, N. Križic, S. Iljazovic, M. Basic, P. Jovanovic Segmental Distribution of the Liver Echinococcus Cysts Zbor-

nik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine Tuzla 2006.

43. **M. Zildžić**, N. Salkic, N. Salihefendic, S. Bacinovic, E. Cabric, R. Sejdinovic, H. Muhic, N. Begic Colorectal Cancer Screening by Faecal Occult Blood Testing in Primary Care Level: Pilot Study in Bosnia and Herzegovina Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine Tuzla 2006.
44. N. Begic, N. Salihefendic, Z. Terzic, **M. Zildžić**, M. Smajic The Management of Patients with Upper and Lower Gastrointestinal Bleeding Presenting in Primary Care and Emergency Unit Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine Tuzla 2006.
45. N. Sinanovic, N. Hadzigrabic, J. Alibegovic, E. Alibegovic, **M. Zildžić**, N. Salkic The Prevalence of Helicobacter Pylori Infection in Rozacea Patients Zbornik radova Drugog kongresa gastroenterohepatologa Bosne i Hercegovine, Tuzla 2006.

Naučna Monografija

1. Zdravstveno socijalna zaštita starih i iznemoglih lica putem obiteljske medicine. UNOPS SARAJEVO, 1999 Urednik H. Muhić, **Zildžić M.** :

Poglavlja :

- Specifični pristup u prevenciji, dijagnostici i liječenju bolesti starije dobi
  - Padovi kod starijih osoba
2. **Zildžić M.** Nastavni plan i program za diplomski studij porodične medicine, Medicinski fakultet Tuzla ,1999.

Stručni radovi u časopisima

1. Salihefendic N, Helić V, Mašić I, **Zildžić M.** Nasilje i tortura u porodici. *Materia sociomedica* 2004;16:44-49
2. Batić-Mujanović O, **Zildžić M**, Pranjčić N, Beganlić A. Medicinski tretman prestanka pušenja, *Acta Medica Saliniana* 2004;33(1)67-69
3. Beganlić A, **Zildžić M**, Batić-Mujanović O. Porodična medicina-strateški plan reforme primarne zdravstvene zaštite u Bosni i Hercegovini. *Svet rada* 2005;3(2):293-298
4. Knjige i monografije
5. Nizama Salihefendić, **Muharem Zildžić**, Zoran Ličanin, Kasim Muminhodžić, En-

ver Zerem, Izet Mašić „Akutna abdominalna bol“ Avicena, Sarajevo 2005

6. **Zildžić M.** Salihefendić N., Specifični pristup u prevenciji, dijagnostici i liječenju bolesti starije dobi i Padovi kod starijih osoba. U Smajkić A.: „Zdravstveno-socijalna zaštita starih i iznemoglih lica putem obiteljske medicine“. Unops Sarajevo, 1999:45-67.
7. **Muharem Zildžić**, Ervin Alibegović, Ajša Tulumović „Ishrana, savjeti, zdravlje“ Penn Tuzla 2005.
8. **Muharem Zildžić** Chapter 4 and chapter 5 Comprehensive approach and Community orientation in „The EURACT Educational Agenda“ editor Jan Heyman EU-RACT Leuven 2005.
9. **Muharem Zildžić** Vaskularne bolesti u gastroenterologiji U: Zumreta Kušljugić, Fahir Baraković Amila Arslanagić „Kardiologija“, Tuzla 2006.
10. **Muharem Zildžić** Hitna stanja u gastroenterologiji i prva pomoć. U: Alibegović Ervin i suradnici, Prva pomoć sa realističkim prikazom povreda stanja i oboljenja. Tuzla: Crveni križ općine Tuzla, 2003:1-113

Istrazivački projekti

1. „Hepatitis C i njegove kronične posljedice“, „Hepatitis C u Tuzlanskom kantonu“,
2. The Study to investigate efficacy and safety of ITF 2357 in the management of patients with active moderate to severe Crohn's disease,
3. Projekt : Precise Studies Celltech R D CDP 870-031-032-033-034 POI PHARMOLAM International /UK) A randomized, double-blind, placebo-controlled, parallel group multicenter study for Crohn disease

Mentor u izradi magistarskih radova

1. Adem Mujkić „Značaj transabdominalne ehosonografije u dijagnostici tumora želuca“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 1999.
2. Esad Brigić „Značaj diferenciranja helicobacter pylori pozitivnih i negativni gastritisa djece“, Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 2000.
3. Ajša Tulumović „Utjecaj debljine na pojavu hroničnih nezaraznih oboljenja“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 2002.

4. Olivera Batić-Mujanović „Povezanost pušenja sa nivoima lipida seruma ispitanika“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 2006.
5. Nermin Salkić „Intrafamilijarna transmisija hepatitisa B“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 2006.

Mentor u izradi doktorskih disertacija

1. Nizama Salihefendić „Urgentna abdominalna ultrasonografija u menadžmentu akutnog abdominalnog bola“ Medicinski

fakultet Univerzitet u Tuzli 2003.

2. Ajša Tulumović „Centralna debljina i hiperlipoproteinemija u procjeni težine koronarne arterijske bolesti srca“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 2006.
3. Olivera Batić-Mujanović „Sekundarna prevencija koronarne srčane bolesti u porodičnoj medicini“ Medicinski fakultet Univerzitet u Tuzli 200.6

Učestvovao u realizaciji kao oponent, član ili predsjednik komisije kod još 6 magistarskih radova i 4 doktorske disertacije.

